

K NOZ § 494:**§ 494**

Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.

Komentáře

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

Důvodová zpráva k § 494

0 0 0

20/08/2013 / Admin Tým

Křížové odkazy

0 0 0

08/01/2014 / Gábina

zástavní právo ke stádu krav

2 0 0

DŮVODOVÁ ZPRÁVA K § 494

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

První věta § 494 vymezuje zvíře pozitivně s důrazem na jeho zvláštní význam a hodnotu podmíněnou vlastností zvířete jako smysly nadaného živého tvora. Hodnota živého zvířete nemusí být proto dána jeho obecnou cenou, což se odráží např. i v úpravě náhrady škody (§ 2970). Ustanovení označuje zvíře jako živého tvora nadaného smysly. Tím se zvíře liší od člověka nadaného nejen smysly, ale především rozumem (§ 19); z toho důvodu má člověk přirozená práva. Nicméně povaha zvířete jako živého tvora justifikuje jeho vyloučení z kategorie věcí; ustanovení o věcech se proto na živá zvířata aplikují obdobně, avšak jen v rozsahu, v jakém to neodporuje povaze zvířete jako živého tvora.

Návrh ustanovení o živých zvířatech, která nemají být nadále považována za věci, se po vzoru dalších evropských úprav a jejich vývoje v posledních dvaceti letech vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu. Příkladem může být novela rakouského občanského zákoníku (§ 285a) z r. 1988 a německého občanského zákoníku (§ 90a) z r. 1990, dále pak novela švýcarského občanského zákoníku (čl. 641a) z r. 2002, úprava v novém ruském občanském zákoníku (čl. 137) nebo úprava v Polsku, kde se ani nečekalo na rekodifikaci občanského práva a stejné pravidlo vyjádřil v r. 1997 přímo zákon na ochranu zvířat (čl. 1 odst. 1). Tento posun v občanském právu, označovaný jako dereifikace zvířat, je veden ekologickými hledisky a etikou ochrany zvířat (srov. např. Holch, G. in Säcker, F. J. et al. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Bd. 1. Allgemeiner Teil. AGB-Gesetz. 3. vydání. München: C. H. Beck, 1993, s. 713 nebo Radwański, Z. Prawo cywilne – część ogólna. 7. vydání. Warszawa: C. H. Beck, 2004. s. 114).

Ve shodě se zákony na ochranu zvířat sleduje i úprava v občanských zákonících stejné hodnotové východisko, dané problematiky si však všímá hlavně z pohledu vlastnického práva a jeho ochrany. Nebere tedy zřetel jen na samotné zvíře, ale i na jeho pána a bere v ochranu i jejich vzájemný vztah a emoční vazbu. Uvedené zákonné úpravy formulují pravidla, že zvířata nejsou věcmi, že je chrání zvláštní zákony a že předpisy o věcech na ně lze aplikovat jen v mezích, kde pro zvířata neplatí odchylná úprava. Ruský kodex dokonce výslovně zakazuje nakládat se zvířaty v rozporu se zásadami humanity. Osnova občanského zákoníku sleduje stejnou tendenci: navrhuje stanovit, že živé zvíře není věcí a vyjádřit, za jakých podmínek na ně lze aplikovat předpisy o movitých věcech. Bylo by např. v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu.

Pojetí zvířete v občanském zákoníku je širší, než v platném zákoně na ochranu zvířat, který jako veřejnoprávní předpis a výslovně jen pro své účely omezuje pojem zvířete na živé obratlovce odlišné od člověka (§ 1 zák. č. 246/1992 Sb.). Toto zúžené pojetí platí jen pro zvláštní úpravu v zákoně na ochranu zvířat, ale neuplatní se v občanském právu. Ze soukromoprávního hlediska jsou zvířaty i nejen obratlovci, ale i bezobratlí, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres. Tento přístup je přímo v zákonném textu vyjádřen

poukazem na povahu živého tvora. Živým tvorem ve smyslu tohoto ustanovení nejsou jenom obratlovci.

Podobně jako rozlišuje veřejné právo pro své účely různé kategorie zvířat (např. zvířata domácí a chovaná, v zájmovém chovu a hospodářská, původní a nepůvodní, chráněná a zvláště chráněná, obhospodařovaná lovem, lovená, poraněná, postřelená, dobytek, zvířata nebezpečných druhů (dnes nově označovaná za zvířata vyžadující zvláštní péči) atd.; srov. zák. č. 246/1992 Sb., č. 114/1992 Sb., č. 166/1999 Sb., č. 154/2000 Sb., zák. č. 449/2001 Sb., č. 162/2003 Sb. nebo zák. č. 99/2004 Sb. a další), má i soukromé právo pro své účely svoji kategorizaci. Rozdělení zvířat pro potřeby soukromého práva sleduje účel ve vazbě na základní soukromoprávní instituty. Zejména jde o otázky spojené s existencí, vznikem a zánikem vlastnického práva ke zvířeti a otázky spojené s povinností nahradit škodu způsobenou zvířetem. Rozdílně od veřejného práva, které svoji terminologii poměrně často mění, je soukromé právo při označování různých skupin zvířat konzervativní a přidržuje se své terminologie po staletí.

Tradičně se rozlišují zvířata divoká a domácí. Tyto skupiny zvířat zná i veřejné právo: k divokým zvířatům srov. např. sdělení ČSÚ č. 275/2008 Sb. a k domácím zvířatům např. zákony o myslivosti, o krmivech, o zoologických zahradách, o ochraně přírody a krajiny nebo zákon o pozemních komunikacích aj.; tyto zákony však zpravidla nechápu pojem domácích zvířat jednotně.

Z hlediska soukromého práva se zvířata pokládají za divoká, pokud náleží k nedomestikovanému druhu, tj. celý druh žije zcela nebo převážně ve volné přírodě (křeček, sokol aj.), byť jeho jednotlivé kusy jsou člověkem chovány v zajetí. Domácí jsou podle soukromoprávního pojmání naopak ta zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části. Existence pštrosích nebo krokodýlích farem tedy nemění nic na tom, že pštros i krokodýl je z hlediska občanského zákoníku divoké zvíře; obdobně skutečnost volně žijících zdivočelých holubů nebo koček nemění nic na tom, že holub i kočka jsou domácí zvířata.

Ve vztahu k divokým zvířatům žijícím na svobodě se jako základní právní pravidlo uplatní, že nemají vlastníka. Taková zvířata se v právním jazyce tradičně označují jako zvířata bez pána [v terminologii německého nebo švýcarského občanského zákoníku *herrenlos* (srov. § 960 německého nebo čl. 719 švýcarského občanského zákoníku), ve francouzské právní terminologii *sans maitre* (např. čl. 934 québeckého zákoníku), v italské právní terminologii *senza padrone* atd.]. Bez pána může být i zvíře náležející druhem k domácím zvířatům (kočky, psi), pokud jednotlivý kus žije divoce v přírodě.

I divoká zvířata mohou být a jsou člověkem chována, stejně jako jsou chována i zvířata domácí. Nauka občanského práva i terminologie mnoha občanských zákoníků označuje divoká zvířata chovaná člověkem jako zajatá [v německém občanském zákoníku *gefangene wilde Tiere* (§ 960), ve švýcarském *gefangene Tiere* (čl. 719) atd.]. Zajatými zvířaty se rozumí ta, kterým se fyzickými překážkami brání v útěku, tj. která jsou trvale chována např. v klecích, voliérách, teráriích, uzavřených ohradách apod. Divoká zvířata mohou být i zkrocená. Jako zkrocená zvířata [v rakouském občanském zákoníku *zahn gemachte Tiere* (§ 384), ve švýcarském *gezähmte Tiere* (čl. 719), v italském *animali mansuefatti* (čl. 925), ve španělském *animales amansados* (čl. 612) v nizozemském *tamme dieren* (čl. 5:19) atd.] se označují taková, kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně zdržují, anebo se k němu pravidelně vrací, zachovávajíce si návyk vracet se (*consuetudo revertendi*). Z tohoto hlediska je zajatým divokým zvířetem např. orel chovaný trvale ve voliére, zkroceným divokým zvířetem orel vycvičený k lovu.

Kategorie chovaných zvířat zahrnuje domácí zvířata i divoká zvířata zajatá nebo zkrocená, která mají vlastníka a která člověk chová. Podle účelu chovu se rozlišují zvířata v zájmovém chovu a zvířata hospodářská. Zvířata první skupiny se chovají pro potěšení a jako společník – tj. hospodářský účel chovu buď vůbec chybí, anebo není hlavní (srov. např. ve švýcarském občanském zákoníku *Tiere, die nicht zu Vermögens- oder Erwerbzwecken gehalten werden*; čl. 722) – naproti tomu zvířata z druhé skupiny se chovají výlučně nebo hlavně k přímému hospodářskému prospěchu. Tím nejsou jen plody (mléko, vejce, vlna), ani např. u jatečných zvířat hlavně maso a u kožešinových zvířat kožešina, ale také práce (např. u koní nebo psů). Zvláštní kategorii hospodářských zvířat představuje dobytek [v rakouském, německém a švýcarském občanském zákoníku *Vieh*, ve španělském *ganado*, v italském *bestiame* atd.; švýcarský zákoník rozlišuje v čl. 700 *Gross-* (tj. skot) a *Kleinvieh* (tj. brav)], dobytek tedy zahrnuje sudokopytníky náležející k domácím zvířatům a chované jako hospodářská zvířata: tak např. jelenovití sudokopytníci chovaní v oborách spadají do kategorie hospodářských zvířat, ale nepovažují se za dobytek. Občanské zákoníky některých států (Francie, Itálie, Španělsko) mají v úpravě nabytí a pozbytí vlastnického práva zvláštní ustanovení o některých druzích domácích zvířat jako jsou zejména králíci a holubi; návrh občanského zákoníku v tom směru přejímá jen ustanovení o roji včel, které se objevuje ve větším počtu evropských úprav.

Zatím žádné diskuzní příspěvky